

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 310 sahifa,
1-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti metodistining boshqaruv funksiyalari.....	10
<i>Qarshibayeva Dilfuza Xidirbayevna</i>	
Texnologik mashinalar va jihozlar ta'lim yo'nalishi talabalarida kasbiy kompetensiyani shakllantirishning pedagogik qonuniyatlari va metodologik tizimini ishlab chiqish	15
<i>Elmanov Abbas Begmat o'g'li, Mirzaumidov Asilbek Shuxratjonovich</i>	
Katta yoshdagi guruh bolalarida o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishda o'yinning roli	19
<i>Ergasheva Farangiz Umidjon qizi, Fayzullayev Sharipboy Nurillayevich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirishning dolzarbligi.....	23
<i>Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari	28
<i>Gulmira Jumanova</i>	
Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati	33
<i>Erboyev Suxrob Abdusalomovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar va ularda hissiy-irodaning shakllanishi	37
<i>Davlatova Zebo Haydarovna</i>	
Zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarning pedagogik-psixologik xususiyatlari	40
<i>Ochilova Farida Baxriddinovna</i>	
Maktab va oliy ta'lim muassasalarida qizlar kitobxonligini rivojlantirish metodlari	44
<i>Qo'chqarova Oysha Oltibayevna</i>	
Buyuk allomalar merosidan foydalanishning metodik holati va mavjud muammolari.....	48
<i>Sevara Mamatkarimova</i>	
Futbol o'yinida to'pga kalla bilan zarba berish.....	53
<i>Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o'g'li</i>	
Использование современных инновационных методов в процессе обучения русскому языку в иноязычных группах высшего образовательного учреждения.....	56
<i>Курбанова Шаира Исмаиловна</i>	
Maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlashda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ...	60
<i>Kushakova Gulnora Egamkulovna, Muhammadiyeva Shaxzoda Sunnatilla qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda musiqa mashg'ulotlari orqali o'quvchilarning kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish metodlari	63
<i>Muminova Feruza Farxodovna</i>	
Alisher Navoiy merosining yoshlar ma'naviy-estetik tarbiyasidagi ahamiyati	70
<i>Qayumxo'jayev Botirxo'ja Ikromxo'ja o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida amaliy topshiriqlar orqali tayanch kompetensiyalarni shakllantirish metodikasini takomillashtirish	74
<i>Saidova Dilnoza Maripovna</i>	
К вопросу о классификации современной антиутопии.....	78
<i>Дмитрий Валерьевич Пупонин</i>	
Когнитивная гибкость как фактор психологического благополучия старшеклассников в период адаптации к новым образовательным требованиям	82
<i>Муксинова Динора Азаматовна</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilida ta'lim beruvchi professor-o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini baholash: xalqaro tajribalar qiyosiy tahlili va O'zbekiston amaliyoti	87
<i>Baxtiyarova Muniba Ne'matjon qizi</i>	
Valeologik tarbiya asosida maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini tayyorlashda innovatsion va raqamli yondashuvlar	92
<i>Berkinova Charos Islomovna</i>	

Grammatik tushunchalarni o'rgatish metodikasi.....	96
N. R. Masharipova	
Umumiy o'rta ta'lim tizimini takomillashtirish va o'quvchilar bilimni baholashda xorijiy tajribalardan foydalanish finlyandiya ta'lim tizimi misolida.....	99
Obidova Muqaddas Ro'ziqulovna	
The Difference Between Androgogy and Pedagogy.....	106
Pardayeva Aziza Rahmatillojevna	
Elektr mashinalari fanini o'qitishda raqamli ta'lim texnologiyalari.....	110
Shodiyeva Nozina Shuxrat qizi	
Umumta'lim maktablarida direktor o'rinbosarlarining aksiologik yondashuv asosida boshqaruv funksiyalari va vakolatlari hamda maktablarda ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish yo'llari.....	113
Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li	
Ispan tili darslarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish usullari	119
Tursunqulov Sanjar Dilmurod o'g'li, Shukurullayeva Feruza Dilmurodovna	
Surxondaryo viloyatida yetishtiriladigan ingichka tolali paxta navlarining qo'llanilishi	124
Ubaydullayeva Komila Bozor qizi	
Bo'lajak tarbiyachilarda empatiya hissini shakllantirishning nazariy asosi	127
Xolmirzayeva Gulbahor Bahodirovna	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	130
Raximova Dilshoda Xoliqberdiyevna	
Bo'lajak sport murabbiylarida kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish mexanizmlari	134
Sherzod Shuxratovich Boboyorov	
Oliy ta'lim muassasalarida talabalar sportini rivojlantirishning iqtisodiy va tashkiliy mexanizmlari.....	138
Sangirov Nuriddin Iriskulovich	
Bo'lajak o'qituvchilarning boshqaruv kompetentligini rivojlantirishning integrativ modeli	142
Rasulova Umida Bahodir qizi	
Yashil pedagogikaning konseptual modeli va tamoyillari.....	146
Raxmatova Dilnoza Abdurashidovna	
Ta'lim jarayoni ishtirokchilarida emotsional barqarorlikni shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari ..	149
Boymatova Munavvar Ravshan qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda zamonaviy raqamli platformalardan foydalanish samaradorligi.....	152
Lukmonova Salomat Gafurovna	
Rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun pedagogik qo'llab-quvvatlash tizimining shakl, metod va vositalari	157
Farmonova Madina Bahriddin qizi	
Innovatsion boshqaruv tizimlarida qaror qabul qilish va kommunikatsiya samaradorligi	161
Sotvoldiyeva Xurliqo G'ayratjon qizi	
Raqamli ta'lim muhitida maktabgacha yoshdagi bolalarning media savodxonligini shakllantirish metodikasi.....	167
Choriyeva Xurmo Panji qizi	
Maktabgacha ta'lim mutaxassislari malakasini oshirish tizimining zamonaviy tendensiyalari va raqamlashtirish jarayonlarining pedagogik ahamiyati.....	172
Qosimova Sh. N., Dusmaxamedov A. A.	
Maktab o'quvchilarida o'zini o'zi tarbiyalashni shakllantirishning pedagogik asoslari (8–9-sinflar asosida)..	177
Norxo'jayeva Lobar Nuriddin qizi	
STEAM loyihalar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy va tanqidiy tafakkurni shakllantirish	181
Mirjamolova Moxira Abdugaffor qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning pedagogik ahamiyati va metodik asoslari.....	188
Axmad Bolqiyev	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini xalqaro baholash dasturlari asosida baholashning pedagogik asoslari.....	191
<i>Shavqiddin Burxonov</i>	
Boshlang'ich ta'limda liderlik va pedagogik menejment muammolari.....	194
<i>Pardaboyev Doston</i>	
Raqamli ta'lim muhiti: tushunchasi, strukturasi va rivojlanish tendensiyalari.....	197
<i>Kulboyeva Dilnoza Abdug'afurovna</i>	
Особенности применения графических органайзеров на практических занятиях по дисциплине "Практикум литературы народов СНГ".....	199
<i>Татьяна Викторовна Половинкина</i>	
Historical Stages in the Study and Treatment of Scoliosis (Spinal Curvature).....	204
<i>Shermatova Mokhira Baxodir qizi</i>	
Talaba qizlarga badiiy gimnastika cho'qmori yordamida bajariladigan fundamental mashqlarni o'rgatish....	209
<i>Musharafxon Sultanova</i>	
Oliy ta'limda tarbiyaviy ishlarni tashkil etish bo'yicha xalqaro modellarning qiyosiy tahlili.....	213
<i>Ziyotova Madina</i>	
Sport mutaxassislarini tayyorlashda voleybol o'qituvchisining ko'nikmalari va uslubi	216
<i>Turg'unov Baxtiyor O'rolovich</i>	
Matematik masalalarni yechish jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy fikrlash va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish	220
<i>Yusupova Latofat Nuriddinovna</i>	
Zamonaviy sharoitda bo'lajak o'qituvchilarda deontologik kompetentlikni rivojlantirishning innovatsion texnologiyalari	228
<i>Nasirova Nigora Baxtiyor qizi</i>	
Paraengil atletika mashg'ulotlarida individual yondashuvning ahamiyati	233
<i>Abduxoliqova Shoiraxon Akramjon qizi</i>	
Biologiya fanini o'qitishda xalq pedagogikasi elementlaridan foydalanish orqali ekologik madaniyatni rivojlantirish	239
<i>Baxrombekova Sojidxon Sherzodjon qizi</i>	
Maktab texnologik ta'limida axborot texnologiyalaridan foydalanishning o'quv samaradorligiga ta'siri: o'rta muddatli istiqbollar (2027–2031)	245
<i>Berdiyeva Gulnoza Rizoqulovna, Tursunov Sherzod Ziyat o'g'li, Ismatullayev Javohir Ubaydulla o'g'li</i>	
Axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali jismoniy tarbiya va sport tizimini boshqarish samaradorligini oshirish	251
<i>Eryigitov Dilshod Xolboyevich</i>	
Enhancing Speaking Skills Productively in English	255
<i>J. M. Fayzullayev, G. R. Elmonova</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan katta guruh bolalari bilan ishlashning ilmiy-nazariy asoslari	259
<i>Jumanova Iroda Nomozovna, Fayzullayev Sharipboy Nurillayevich</i>	
2–3 yoshli bolalarning maktabgacha ta'lim tashkilotiga ijtimoiy moslashuvi: nazariy va empirik tahlil	263
<i>Klicheva Dilnoza Zulfon qizi</i>	
Inson–texnika tizimida ta'lim olayotgan talabalarda iste'dod namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	267
<i>Kuvandikova Gulnora Gulamovna</i>	
Bo'lajak pedagoglarning mutaxassis sifatida shakllanishida xavotirlanish holatining namoyon bo'lishi.....	270
<i>Nuriddinov Rasuljon Samitjon o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni maktabga tayyorlashda zamonaviy psixologik-pedagogik yondashuv.....	274
<i>Nuriddinova Maysara Ikramovna, Kodirova Albina Faridovna</i>	
Talabalarda qaror qabul qilishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	279
<i>Rajabova Go'zal Zarifovna</i>	
Musobaqa oldi psixologik tayyorgarlikning tezkorlikka ta'siri.....	283
<i>Sitora Elova Axmatkulovna</i>	

Pediatriya ta'limida sun'iy intellekt – talaba uchun virtual assistent.....	287
Umarkulov Muhtorali Islomkulovich	
Bo'lajak jismoniy tarbiya mutaxassislarida jismoniy savodxonlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	290
Xakimov Xurshid Nozimovich	
Сущность и виды познавательной активности детей 5–6 лет.....	294
Джамилова Н. Н., Кудратова М. У.	
Uzluksiz ta'lim jarayonida mustaqil fikrlovchi, ijodkor shaxsni tarbiyalashning pedagogik-psixologik masalalari.....	298
Siddiqova Sanobar Xaydarovna	
Ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilish, ijodiy faolligini oshirish.....	301
Siddiqova Sanobar Xaydarovna, Qushoqova Guzal	
Badiiy adabiyotda Ibn Sino obrazining yaratilishidagi o'ziga xosliklar.....	304
Tangirov A. J.	

OLIJ TA'LIMDA TARBIYAVIY ISHLARNI TASHKIL ETISH BO'YICHA XALQARO MODELLARNING QIYOSIY TAHLILI

Ziyotova Madina

Shahrisabz davlat pedagogika instituti
 Pedagogika fakulteti, Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (BT)
 mutaxassisligi 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Oliy ta'lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni tashkil etishning xalqaro tajribalari va modellari qiyosiy tahlil qilinadi. Turli mamlakatlar ta'lim tizimlarida qo'llanilayotgan tarbiyaviy yondashuvlarning o'ziga xos xususiyatlari, ularning samaradorligi hamda zamonaviy ta'lim jarayoniga integratsiya qilish imkoniyatlari yoritiladi. Shuningdek, talabalar shaxsini rivojlantirishda tarbiyaviy ishlarning o'ni va ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, tarbiyaviy ishlar, xalqaro tajriba, ta'lim modeli, talaba shaxsi, qiyosiy tahlil, pedagogik yondashuv.

Abstract: A comparative analysis of international models for organizing educational (upbringing) work in higher education institutions is presented. The characteristics of educational approaches used in different countries, their effectiveness, and the possibilities of integration into the modern educational process are examined. The role and importance of educational work in the development of students' personality are also scientifically substantiated.

Key words: higher education, educational work, international experience, educational model, student personality, comparative analysis, pedagogical approach.

Аннотация: Проводится сравнительный анализ международных моделей организации воспитательной работы в высших учебных заведениях. Рассматриваются особенности воспитательных подходов, применяемых в различных странах, их эффективность и возможности интеграции в современный образовательный процесс. Также научно обосновывается роль воспитательной работы в развитии личности студентов.

Ключевые слова: высшее образование, воспитательная работа, международный опыт, образовательная модель, личность студента, сравнительный анализ, педагогический подход.

KIRISH

Oliy ta'lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni tashkil etish bugungi kunda ta'lim tizimining eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Chunki zamonaviy jamiyatda talabalarning faqat kasbiy bilim va ko'nikmalarini shakllantirish emas, balki ularning ma'naviy-axloqiy, ijtimoiy faolligi va fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirish ham dolzarb vazifa sifatida qaralmoqda. Shu sababli turli mamlakatlarda qo'llanilayotgan tarbiyaviy ishlar modellari va yondashuvlarini o'rganish, ularni qiyosiy tahlil qilish hamda ilg'or tajribalarni milliy ta'lim tizimiga joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni tashkil etish bo'yicha xalqaro modellar tahlil qilinadi.

Xalqaro tajribada oliy ta'lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni tashkil etishning bir nechta asosiy modellari shakllangan bo'lib, ular mamlakatlarning ijtimoiy, madaniy va ta'limiy xususiyatlariga bog'liq holda rivojlangan.

Yevropa mamlakatlarida tarbiyaviy ishlar talabalarning mustaqilligi, tashabbuskorligi va demokratik qadriyatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan. Bu yerda talabalar klublari, volontyorlik faoliyati va mentorlik tizimi keng qo'llaniladi. Tarbiyaviy jarayon asosan talabalar tashabbusi asosida tashkil etiladi.

AQSh ta'lim tizimida "student affairs" modeli asosiy o'rin tutadi. Ushbu modelda tarbiyaviy ishlar akademik jarayon bilan uzviy bog'langan holda olib boriladi. Talabalarning psixologik qo'llab-quvvatlanishi, maslahat xizmatlari, karyera markazlari va kampus hayoti muhim ahamiyatga ega. Bu model talabaning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Osiyo mamlakatlarida, xususan, Yaponiya va Janubiy Koreyada tarbiyaviy ishlar intizom, jamoaviylik, mehnatsevarlik va milliy qadriyatlarni shakllantirishga qaratilgan. Bu tizimda o'qituvchi va murabbiylarning roli juda muhim bo'lib, tarbiyaviy jarayon qat'iy tartib asosida amalga oshiriladi.

Umuman olganda, har bir model o'ziga xos afzalliklarga ega bo'lib, ularni qiyosiy tahlil qilish oliy ta'lim tizimida samarali tarbiyaviy ishlar tizimini shakllantirish va takomillashtirishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Oliy ta'lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni tashkil etish masalasi ko'plab mahalliy va xorijiy tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan. Xususan, pedagogika sohasidagi ilmiy manbalarda tarbiyaviy ishlarning mazmuni, shakllari va usullari hamda ularning talaba shaxsini rivojlantirishdagi o'rni keng yoritilgan.

Xorijiy adabiyotlarda (J. Dewey, K. Rogers, E. T. Pascarella va boshqalar) tarbiya jarayoni talabaning faol subyekt sifatidagi ishtirokiga asoslanishi kerakligi ta'kidlanadi. Ularning fikricha, oliy ta'limda tarbiyaviy ishlar faqat ma'ruza va nazorat tizimi bilan cheklanib qolmasdan, balki talabaning ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qilishi lozim.

Rossiya va MDH davlatlari olimlari (V. A. Slastenin, I. F. Isaev va boshqalar) tarbiyaviy ishlarni pedagogik tizimning ajralmas qismi sifatida ko'rib, uni maqsadli, tizimli va uzluksiz jarayon sifatida tashkil etish zarurligini asoslaydi. Ular tarbiyaviy ishlarning asosiy yo'nalishlari sifatida ma'naviy-axloqiy, fuqarolik va kasbiy tarbiyani ajratib ko'rsatadi.

O'zbekiston olimlari (N. I. Karimov, Sh. Q. Abdullayeva va boshqalar) esa tarbiyaviy ishlarni milliy qadriyatlar, ma'naviy meros va zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish muhimligini ta'kidlaydi. Shuningdek, ta'lim jarayonida tarbiyaviy ishlarni integratsiyalashgan holda olib borish samaradorlikni oshirishi qayd etiladi.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, tarbiyaviy ishlar barcha ta'lim tizimlarida muhim o'rin egallaydi va uning samaradorligi ko'p jihatdan qo'llanilayotgan model va yondashuvlarga bog'liq.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni tashkil etish bo'yicha xalqaro modellarni qiyosiy tahlil qilishda nazariy va qiyosiy-pedagogik tadqiqot metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida mavjud ilmiy adabiyotlar, xalqaro va mahalliy tajribalar, ilmiy maqolalar hamda pedagogik konsepsiyalar tahlil qilindi.

Metodologik asos sifatida tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil hamda umumlashtirish usullari qo'llanildi. Tizimli yondashuv orqali tarbiyaviy ishlar oliy ta'lim tizimining ajralmas qismi sifatida o'rganildi va uning tarkibiy elementlari (maqsad, mazmun, shakl va usullar) aniqlashtirildi.

Qiyosiy tahlil metodi yordamida Yevropa, AQSh va Osiyo mamlakatlarida qo'llanilayotgan tarbiyaviy ishlar modellari o'zaro solishtirildi. Bu jarayonda ularning o'xshash va farqli jihatlari, afzalliklari hamda kamchiliklari aniqlanib, ilmiy xulosalar chiqarildi.

Shuningdek, umumlashtirish metodi orqali turli manbalardan olingan ma'lumotlar tizimlashtirildi va yagona ilmiy xulosaga keltirildi. Tadqiqot davomida ilmiy xolislik, mantiqiylik va obyektivlik tamoyillariga amal qilindi.

Mazkur metodologiya tarbiyaviy ishlarni tashkil etish bo'yicha xalqaro tajribalarni chuqur o'rganish va ularni milliy ta'lim tizimiga tatbiq etish imkoniyatlarini aniqlashga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni tashkil etishning xalqaro modellari bir-biridan sezilarli darajada farq qiladi, biroq ularning barchasi talaba shaxsini har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan.

Yevropa modeli talabalarning mustaqilligi va tashabbuskorligini rivojlantirishga asoslangan bo'lsa, AQSh modeli akademik va ijtimoiy rivojlanishni integratsiyalashgan tizim sifatida ko'radi. Osiyo modeli esa ko'proq intizom, jamoaviylik va milliy qadriyatlarga tayanadi. Har bir modelning o'ziga xos kuchli va zaif tomonlari mavjud.

Muhokama natijalariga ko'ra, eng samarali yondashuv bu – turli modellarni uyg'unlashtirish, ya'ni milliy ta'lim tizimi sharoitiga moslashgan integrativ modelni shakllantirishdir. Bunda talabalar faolligi, psixologik qo'llab-quvvatlash, innovatsion pedagogik texnologiyalar va milliy qadriyatlar uyg'unligi muhim o'rin tutadi.

Shuningdek, tarbiyaviy ishlarni raqamli texnologiyalar bilan integratsiya qilish ularning samaradorligini yanada oshirishi mumkin. Zamonaviy ta'lim sharoitida onlayn platformalar, elektron resurslar va interaktiv metodlardan foydalanish tarbiyaviy jarayonni yanada qiziqarli va samarali qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Oliy ta'lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni tashkil etish bo'yicha xalqaro modellarni qiyosiy tahlil qilish natijasida har bir mamlakat ta'lim tizimi o'ziga xos yondashuv va tajribaga ega ekanligi aniqlandi. Yevropa mamlakatlarida talabalarning mustaqilligi va tashabbuskorligini rivojlantirishga asoslangan model ustuvor bo'lsa, AQShda tarbiyaviy ishlar akademik va ijtimoiy rivojlanishning integratsiyalashgan tizimi sifatida qaraladi. Osiyo mamlakatlarida esa intizom, jamoaviylik va milliy qadriyatlarni shakllantirishga alohida e'tibor qaratiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, hech bir modelni to'liq ko'chirish maqsadga muvofiq emas, balki ularning eng samarali jihatlarni milliy ta'lim tizimi sharoitiga moslashtirish zarur. Ayniqsa, talaba shaxsini har tomonlama rivojlantirish, uning ijtimoiy faolligini oshirish va ma'naviy-axloqiy tarbiyasini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, zamonaviy raqamli texnologiyalar va innovatsion pedagogik yondashuvlarni tarbiyaviy ishlar jarayoniga keng joriy etish ularning samaradorligini oshiradi. Umuman olganda, xalqaro tajribalarni o'rganish va ularni ijodiy yondashuv asosida qo'llash oliy ta'lim tizimida tarbiyaviy ishlarni takomillashtirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Dewey J. Democracy and Education. New York: Macmillan, 1916. – 256 b.
2. Rogers C.R. Freedom to Learn. Columbus: Charles E. Merrill Publishing, 1969. – 375 b.
3. Slasten V.A., Isaev I.F. Pedagogika. Moskva: Akademiya, 2012. – 608 b.
4. Pascarella E.T., Terenzini P.T. How College Affects Students. San Francisco: Jossey-Bass, 2005. – 848 b.
5. Karimov N.I. Pedagogika nazariyasi. Toshkent: O'qituvchi, 2018. – 320 b.
6. Abdullayeva Sh.Q. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 280 b.
7. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasi. Toshkent, 2019. – 64 b.
8. UNESCO. Higher Education and Global Citizenship. Paris, 2017. – 112 b.
9. OECD. Education at a Glance. Paris, 2023. – 420 b.
10. Astin A.W. What Matters in College? San Francisco: Jossey-Bass, 1993. – 512 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.